„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од свакэ врсте оваких ситних слова, а за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплат и огласи алминистрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 54. У Новоме Саду у среду 9. (21.) априла 1880. ГОДИНА XV.

ЗА БИКОНСФИЛДОМ.

Кад се сравни уставни живот на европском копну са оним у Енглеској, онда се на сваком кораку може осведочити, да уставност на континенту према оној у Енглеској стоји као позајмљена љуска напрема језгри, као варљива спољашност напрема истинитој суштини. У бечком царевинском већу на пример, већина парламента изјави влади на несумњив начин своје неповерење, пак покрај свега тога, јавно мњење у овој монархији неће се ни најмање зачудити, ако та влада и на даље остане на своме месту. Шта више, свет би се скоро већма зачудио, кад би Тафеово министарство у истини повукло оне посљедице после гласања о диспозиционом фонду, које би се по духу парламентарном повући имале.

У Енглеској друкчије је то. Тамо су избори за парламенат од општег светског значаја, јер је свако уверен, да глас народа енглеског одлучно пада на вагу судбине оне земље и да се томе гласу противник уклонити, а свако поклонити мора. Само се тако могло догодити, да су последњи избори у Енглеској са победним исходом либералаца могли пореметити читаву дотадању европску констелацију, да су за неке државе означивани као добивена битка, а за друге опет као тежак пораз

У самој пак земљи енглеској нико ни часка посумњао није, да ће према гласу и вољи народа и промена на влади збити се. Свак живи је уверен био одма, како је у главном исход избора известан био, да су дани Биконсфилдовом господству избројани. Није се само то знало, е да ли ће Биконсфилд чекати, да се искупи парламенат, па да испред његовог гласа увије своју заставу, или ће отступити и пре састанка парламентског. У Енглеској се догађало већ и једно и друго, те је отуда то, да се у том погледу није одма на чисто било.

Међутим нам је брзојав донео вест, да је Биконсфилд нашао за добро, да отступи пре, но што се парламенат састане, и краљица је енглеска ту његову демисију прихватила. У часу овом, када се Биконсфилд силази низ степене са вршка, до којег га је ванредна срећа уздигла, у том часу уверени смо, да ће свет израјиљски пролити сузе од очију за својим пријатељем и да ће настојати, да му око главе обвије венац вечерње румени Још једном ће се у звезде ковати онај дух, што је токорсе полета знао прибавити енглеској спољној политици, која је до њега учмала била до ништавила. Синови Израјиља сетиће се, да је Биконсфилд и на врхунцу своје славе и моћи остао веран своме колену и старој вери својој, јер је на берлинском конгресу знао извојевати нека права за Чивуте на истоку, који до тада и за време источне кризе ни једном речи нису та права за себе рекламовали.

У кратко речено, свет израјиљски и сви противници славенске слободе зажаљиће од срца за Биконсфилдом. Колико они имају основана узрока да жале, толико се истинити пријатељи народне слободе радовати морају том паду. Јер збиља, да није било Биконсфилда на крми енглеске државе, источна криза пошла би другим развитком и данас би карта југоисточне Европе друкчије изгледала, а онај сињи камен, што га источним питањем називљемо, био би одваљен са груди светских. Овако је пак зао дух Биконсфилдов зауставио Козака, што је дојездио, да напоји свога ждрала на обалама мраморског мора, и по томе је помагао створити половно стање на балканском полуотоку, које слободу осакаћује, које не може дуготрајно бити, а које је кадро, да море беде и невоље над људским родом излије.

Историја света, која над људима, као носиоцима идеја, свој суд изриче, тешку ће и строгу осуду бацити на главу Дизрајелија. Шта је управо хтео тај човек, а шта ли је постигао својом мистичном политиком? Исповедао је, да му је стало до части и интереса енглеског народа, и да хоће светску власт са слободом у склад да доведе. Част енглеског народа заиста није уздигао, кад се заузимао за Турчина, а против народне слободе на истоку. Није ни интерес енглески осигурао, јер је источне хришћанске народе потиснуо у наручје Русије, против које је као супарнице оперирао. Добитак кипарског острва није довољна гаранција за опасности, које је својом политиком приуготовио. Кад се уза све то баци поглед један на крвава разбојишта у Афганистану и јужној Африци, онда јасно излази, да су звучне ал шупље речи Биконсфилда и његова фантастична политика енглески народ прескупих жртава стале.

Једно је, што ће, не као заслуга му, већ као добра посљедица његове политике, да се запише. До овога часа незнамо још, коме је краљица енглеска поверила састав новог кабинета. Према вестима, што допиру с оне стране канала, могуће је, да Гледстон стане на чело новој влади. Но баш, ако се то и не збуде, свакако је извесно, да ће Гледстон у самој ствари бити руковођа нове владе. Гледстон пак у неколико је друкчији данас, него што је пре шест година био. Ако су пријатељи Биконсфилдови истицали као врлину његову страсну ревност и његов дух и полет, то ће морати сада ту особину признати и у Гледстону. Наравно, они немају једнаке мере, па с тога они већ сада налазе узрока да Гледстона осуђују баш због онога, због чега су Биконсфилда уздизали. Што је код овога била врлина то је код онога велика мана. Описују Гледстона као страсна, патетична, пуна заносне ревности за ствар коју заступа. И у спољној му политици има неке религиозне црте. Мрзи папу и ватикан, а у источној политици подлеже упливу православља, које сматра, да је носилац хришћанске традиције. Отуда његова мржња напрема Турчину и љубав напрема славенским народима на истоку. Према свему томе, противници славенске слободе увиђају, да ће источна политика вел. Британије поћи новим и узвишеним полетом.

То је пак оно, што се тим људима не свиди никако и што у напред осуђују, наговештујући, како така политика не може дуга века бити. При томе заборављају, да су баш они били, који су сличну црту Биконсфилдове политике, која је управо Гледстонову ревност изазвала, у небо дизали. Но наравно, Биконсфилд је био ослонац њиховој политици, а Гледстон је поборник правде и слободе, заштитник невољних и потиснутих. Гледстон је, који безобзирно и громко, тако, да се не може „натраг интерпретирати“, проглашава начело: да исток источним народима припада. То је разлика између Биконсфилда и Гледстона, па с тога противници славенске народне слободе та два човека не мере једнаком мером, и с тога плачу за звездом на западу, а нерадују се сунцу, које се рађа.

„Немштина и немачко царство“.

Познати галички заступник на аустријском царевинском већу, Отон Хауснер, издао је ових дана у Бечу броширу под насловом: „Немштина и немачко царство“ („Deutschthum und das deutsche Reich“). Писац се ту брани од нападаја, што су пали на њ поводом његова говора у дебати о арлбершкој железници у бечком царевинском већу. Говорник је том приликом наговестио, да немачко-аустријски савез не мора да је једино могућа, једино спасавајућа комбинација, коју по што, по то и жртвовањем свију привредних интереса ваља одржати, комбинација за опстанак, велесилни положај и будућност аустријске монархије. То је довољно било, да га изложи најжешћим нападајима и најгорим обедама. У поменутој брошири Хауснер се од свега тог брани.

Хауснера су бедили, да је пријатељ француске одмазде, да Русији чини услугу по наруџбини. Подметали су му, да његово велико пољаштво потиче из мржње на Немство. Све је то неправо чињено. Против чега се борио и против чега и данас свој глас диже, то је бесмислена реч, која вели, да аустријско-немачки савез значи мир, да је кнез Бисмарк стварањем истог хтео да подигне бедем против Пансловенства. Хауснер не верује, да ће непријатељство међу Немачком и Русијом дуго трајати. То непријатељство не одговара историчким премисама и противречи свему, што је политика кнеза Бисмарка до најновијег доба потпомагала или бар допуштала да се догађа. Хауснер мисли, да кнез Бисмарк својом остентативном одвратношћу од Русије намерава, или да Русију на ново нагони у тројецарски савез, те тим, по што је сад због унутрашњих смутања ослабила, начини од ње вољног савезника прајско-немачке владавинске политике, окореле централизације и авторитативног показивања влидине моћи, или кнез Бисмарк збиља мисли, да је куцнуо час, да се може почети „трећи чин оне велике драме укрођења Јевропе“, којој је дански рат био предигра, а „чији смо први, аустријски, и други, француски, чин ми доживели. Трећи — руски — чин би балтичке покрајине немачком царству „опет“ придружио и кнезебековом границом уз Вислу попунило би се незгодно одвојење источне Прајске од Шлезије, на што би се, по што Нидерландска и Данска буде присвојена, утрострученом ратном марином са блиске обале, и досле неприступном Албиону — у 4. чину — прискочило и „the battle of Dorking“ остварило“. Аустрија би, мисли писац, по што се Прајска у конгреској Пољској и областима Источног мора заокружи, упућена била на балканско полуострво чак до Белог (егејског) мора. Он мисли, да се и за случај успешна немачко-аустријска рата с Русијом може узети, д би на Пољску наишла зла коб, да би један део њен био Немачкој уступљен, а никако Аустрији. На питање, за што би то тако било, одговара писац овом басном:

„Пођу једном заједно у лов лав, хијена и вук и улове једну антилопу. Лав рече хијени: Раздели ти лов. Хијена раздели антилопу на три једнака дела, за сваког ловца по један. На то лав хијену рашчупа, па рече вуку, неком раздели плен. Вук рече: Прва трећина антилопе твоја је по себи, јер ти као ловцу припада, право на други део задобио си смрћу хијенином, а трећи део припада ти као најмудријем, најхрабријем и најјачем. Ко те је учио тако добро делити? запита лав гунђајући. Ево ова ме је хијена научила, одговори вук. Тако причају Феталаси у средњој Африци, па што је том црначком народу, који исповеда фетишку веру, који људе приноси на жртву и који памучно повесмо употребљује место новца, — што њему служи за опомену, треба ли то хришћанској и управној држави, која издаје златну ренту, да буде погодан програм за офенсивни савез?“

Хауснер се ограђује против мисли, да би таки рат с Русијом изазвао ма каке симпатије у Пољака, те вели:

„Не ради нас започет, довршен рекама крви наших синова, који су се на обема странама једни против других борили, извојеван на нашем опустелом земљишту у сред наших погорелих вароши, како би у сваком случају наше месо и нашу крв учинили ценом победе, таки би рат морао довести до четврте деобе Пољске, и то не до најмање кобне, јер нема сумње, да би се од првог ударца немачких железних чета на све стране распрсле руске чете, које на хартији импонују, у ствари пак далеко заостају иза оних. Лако би могло бити, да би се тада остварила мисао немачког канцелара, коју исти још од 1863. замишља, на име да успостави стање оно од 1795. до 1806. тј. да Немачкој допадне западни део краљевине Пољске, што допире до Висле, за једно с Варшавом. Но по инстинкту осећа сваки Пољак, да би то био највећи ударац, који може још у опште снаћи већ подјармљен и рашчережен народ, кад би та могућност наступила“.

Други део хауснерове књиге намењен је теми, да немштина и данашње немачко царство нису појмови, који се слажу, и да правој немштини није никако противан ни он, Хауснер, ни његови пољски земљаци; да је он за једно с немачком уставоверном странком борио се и борио се против начела, из бисмарковог царства унесених: начела милитарисма, из њега произашлог порезног оптерећења, политичке неслободе и освајачке политике, те по томе да нема разлога оним нападајима, које је уставоверна странка на њ излила.

На крају књиге ресумира Хауснер садржину исте у ова четир става:

„Прво, у својим претпоставкама и жељама стојим правце у опреци с претпоставкама и жељама бар. Хибнера с чијом је беседом — за дивно чудо — моја испоређивана. Бар. Хибнер узео је са свим озбиљно противност међу Немачком и Русијом и с тога се изјавио против савеза с Немачком, јер му се савез с Русијом чинио драг и у оној комбинацији недостижан. Ја мислим, да је противност међу Немачком и Русијом тренутан симптом, и нарочито с тога не верујем немачко-аустријском савезу, јер се од данас до сутра може уласком Русије преобразити у свету алијансију.

„Друго, мислим, да се за дуже не може одржати политички савез с привредним ратом, који у исто доба траје.

„Треће, бојим се, да немачки савез, и још већма његова допуна, света алијансија, осим недоглелних последица спољашње тим изазване политике, најштетније не поквари наше унутрашње слободне прилике.

„Четврто, мислим, да се немачко царство под садашњом владавином не да сложити с правом немштином, тако да се или оно прво или ово друго из темеља мора преобразити, ако ће дело од 1866—70. бити трајашно“.

Књига хауснерова изашла је накладом бечке књижаре Л. Роснера, одликује се кратким, језгровитим стилом, тако да се познати саборски говорник у њој показао као не мањи публициста и стилиста.

Политички преглед.

Поводом политова говора у културној дебати пише „Ердељски немачки Тгблт“ ово: „13. (1.) априла 1875. изрекао је Коломан Тиса после беседе тадашњег заступника Милетића у саборској седници паметодостојну реч о разгажењу народности; тада беше Тиса још млад министар, који је пре неколико недеља у звање ступио и који се после вике у повлад саборске већине могао радовати примчивом душом почетника. Јуче је министар-председник, чија је популарност међу тим знатно опала, славио пети годишњи дан оне изјаве, по што је после беседе српског заступника дра Полита употребио сличне снажне изразе и воће српског народа окривио због „бунтовних агитација“. Одобравање није ни овог маха изостало, и Тиса може на ново постати популаран, ако нова Босна не осујети све напоре. Др. Милетић, који је јуче био као слушалац на галерији угарског заступничког дома, може приповедати и о међувремену петогодишње тисине владе“.

Познати лондонски дописник „Беч. оп. нов.“, Фрања Бремел, који је имао познати „интервив“ с Гледстоном, **разговарао се с Мунделом**, који ће јамачно бити члан будућег либералног кабинета, и о том разговору извештава овако свој лист. Мундела рече, да енглески либералци никад не ће допустити, да Русија превлада на балканском полуострву, али тако исто ни Аустро-Угарска. Најбоља брана против Русије на Балкану јест оснивање слободних држава балканских. Како Аустро-Угарска успостави ред у Босни и Херцеговини, она мора тамошњем народу оставити земљу, да се он уреди по својој вољи, најбоље би пак било под секундогенитуром којег аустријског и енглеског принца. Грчка се мора повећати. Енглеска либерална странка мисли, да Бисмарк гони Аустро-Угарску та исток, јер има злих умишљаја. Ако мисли, да је раскомада, Енглеска ће му стати на пут. Аустријске немачке провинције морају остати аустријске ради цивилизације осталих аустријских земаља. Угарска, коју је Енглеска некад потпомагала, рђаво враћа услугу, јер угњетава остале немађарске народности. Кобном милитарисму, који у Јевропи отима мах, мора се стати на пут постављањем међународног суда. Енглеска ће се пре свега постарати, да своју флоту појача.

Вести с истока не знају данас ни о чему другом да причају, него о хајдуцима и хајдуковању. Тако признају, да се око Призрена појавиле хајдучке чете Арнаута и да варош угрожавају. Вели се, да је Муктар паша с више батаљона војске из Призрена кренуо, да их разбије. На бугарско-турској граници хајдуковање је тако преотело мах, да се Порта морала упустити у преговоре с бугарском владом, како би заједнички искоренили то зло. За неке три недеље ето већ по трећи пут напале оружане чете Арнаута на српске области куршумлијску и врањску. Заузевши у Вучитрну стоваришће оружја и хране, наоружавши се пушкама и двема топовима и снабдевши се с довољно хране, нападну Арнаути на српске области. Још 28. марта напали су око 500 Арнаута на српске земље, но после крвава боја, у ком су многи нападачи пали и били ухваћени, врну се они на зад. Последњи пут ударило је око 2000, неки веле, око 3000 Арнаута на српску област, палили су и жарили и убијали, где су год шта добили, како само дивљи

и љути Арнаути знају. Српска стража, будући слаба, повуче се испред паликућа и отимача. Но кад дође три батаљона редовне војске и једна бригада народне, Арнаути се разбегну куд који. Због тих арнаутских нападаја Србија је не само жестоко протестовала у Цариграду, него је и заступнике великих сила у Београду званично известила о тим повредама српског земљишта и о нарушавању мира од стране Арнаута и иних турских поданика.

О турско-црногорској погодби о размени земљишта за Плаво и Гусиње дознају бечке „Нем. нов.“ са Цетиња, да ће црногорска војска посести размењуто земљиште, како велике силе потврде уговор о размени. Војска, што ће посести размењуте области, стоји скупљена у Подгорици и Жабљаку, заповеда јој војвода Марко Миљанов, Мисли се, да Арнаути не ће пустити, да се на миру обави размена, јер су већ јаком силом посели некс карауле, које је турска војска напустила. Али паша, шеф арбанашке лиге, заповедио је Арнаутима, да се нико ни по што не сели са свог огњишта. Ни католичанске Клименте, вели поменути лист, нису вољне, да се својевољно предаду, те с тога је црногорска влада послала к њима барског владику, да их приволи на мирну предају. Исти лист јавља даље из Скадра са Бојане, да је извршни одбор арбанашке лиге преместио своју столицу из Призрена у Ђаково. Јусуф бег и Али паша писали су у име лиге Муктар-паши и рекли, кад се Порта обнажила слабошћу и пристала на црногорске захтеве, а оно ће сама лига узети да брани арнаутску област и дотле је бранити, докле год не постане слободна. Телали и чауши послати су на све четир стране међу Арнауте, да их позивају на војску. У Призрену, Пећи и Рожалији дошло је до сукоба с турском војском, коју позивају и нуде, да ступи у лиге у службу. Поменути бечки лист вели на послетку, да су Арнаути одвећ узбуђени.

Грчка комора продангубила је пуну недељу дана, оптужујући бившег ратног министра, Сотирија Петмезу, да је оштетио државну благајну, кад је куповао обућу за војску и двопек, и због тога, што је пала сумња на њ, да је проневерио државни новац. На основу истраге, коју је водила коморина комисија, Петмеза је 27. марта проглашен за невиног и судски поступак против њега обустављен.

Из прорачунске расправе у аустријском царевинском већу.

У прорачунској ђенералној расправи у заступничком дому аустријског царевинског већа рече

Министар председник гроф Тафе, да ће кратко и посве објективно одговорити на многе и неоправдане и жестоке осваде против владе. Намера владина, да у државном господарству успостави ред без удуживања, поздрављена је са свих страна као дична. Где се влада налази пред сабором, о ком јој није познато, како је састављен и која је вероватност, де ће њезини предлози сабором проћи (смеј с левице), какова ће се наиме у њем већина створити, онде може влада захтевати барем толико обзира, да јој се неприговара, што није у неколико месеци оно извела, што се безуспешно већ куша осамнаест година (одобравање с деснице). Тај обзир могао би јој се особито наклонити, где она има рачунати и с новим факторима, који дуго времена нису суделовали код уставнога рада, ал су сад хвала богу дошли за општи посао. (одобравање с деснице). Што се није у неколико месеци получило, може се получити у неколико година.

Мора порицати, да влада нема циљ и да се даде лево и десно натезати. Њој је јасан циљ: осигурати снагу и моћ државе прама спољашности, код куће пак прокрчити пут задовољству народа (одобравање с деснице), те пробудити и ојачати правну свест, а то ће се најсигурније получити, ако ни један народ не буде осећао, да су му окрњена природена или повестна права (одобравање с деснице). Влада мора упознати жеље народа; уважити оправдане, уклопити неоправдане. Она с тога неможе саставити програма за будућност у параграфима (одобравање с деснице). Што је противно неможе се без посредовања спојити, влада мора дакле и на даље ићи мучним средњим путем. Она се дакле несме дати вући ни лево ни десно, несме пазити на захтеве странака већ једино на добробит земаља и државе (одобравање с деснице).

Одбија такођер приговор, да влада није консервативна, она стоји на становишту устава, признаје обстојеће законе и призната права, те ће само онда, ако би било потребно и користно добробити земаља и државе, пред сабором строго уставним начином заступати преинаке. (одобравање с деснице). Стална одлука, да се свагде по могућности штеди, неможе се назвати финанцијалним лакоумљем.

О приговорима против злоупотреба закона и удруживању и састајању и тисковнога реда рече, да спадају само под редовите инстанције, којих је разним странкама у Аустрији збиља доста. (смеј с деснице). Влада није код избора нигде дирнула у изборну слободу, а што је учинила некоје компромисе у подпуној слободи, то је сматрала за своју дужност (одобравање с деснице, смеј с левице). Даље рече заступнику Русу, да неки чланак, који је он споменуо, и у ком је доказивано, да се у Аустрији може и непарламентарно владати, није био официозан, а да није био такав, да се најбоље доказује тим, што говорник несуди, да се у Аустрији може непарламентарно владати

Напокон рече, да превишњи престолни говор садржава програм садање владе. Задатке, који су тим престолним говором стављени влади, решила је већим делом и изпунила влада. Целокупни парламент, складан са одредбама устава, много је добра урадио на народно-господарственом пољу. Упозорује само на царинско уједињење, на арлбершку жељезницу, на вицинималне пруге итд. Получио је слогу и у политичком погледу. То је пак и могуће. А ако се вазда још радо наглашује, како су странке љуто противне међу собом, то се ипак — и рекао би против воље некојих коловођа — показује потреба, да се дође до слоге (одобравање с деснице). То измирење наравно је (одобравање с деснице), а што је наравно, то мора настати било пре или касније (одобравање). Таково наравно измирење подупираће влада вазда највећом снагом, а ако се увери, да она смета таковом измирењу, тад ће знати шта јој налаже патриотична дужност (живо одобравање с деснице).

После тога закључена је главна разправа те су говорили само још главни говорници Хербст и кнез Чарториски, први против а други за прорачун.

Железнички уговор са Србијом.

(Наставак.)

Члан ак 11.

Уговарачки делови радиће, да обостране железничке управе у превозу путника и робе међу важнијим жалезничким станицама Аустро-Угарске с једне стране, као год и Србије и заба́лканских земаља с друге стране, заведу напосредне експедиције или непосредне тарифе, у колико их оба дела важеле.

За непосредан промет остаје, да се једнаке прометне одредбе установе непосредним сугласом обостраних надворних органа.

Обе владе задржавају си право, да установе тарифе за помесни промет, т. ј. за превоз робе на својој области, робе, која не долази из стране земље, односно која није царинским звањем пуштена у слободан промет дотичне државе, као год и оне робе, која је намењена за стране земље.

Србија ће се понашати према Аустро-Угарској држави као са најповлашћенијим народом у погледу међународног транзито-промета на тај начин, да Србија у смислу овога уговора на својим пругама еспап или ма какве предмете за подвов, који у Србију уважани буду, или који кроз Србију транзито пролазе, нити посредно, нити непосредно мање километричне таксе, нити друге олакшице уступа, осим оних, који на ове ствари у промету Аустро-Угарске се употребљују. На против Србија ће на станици у Будимпешти и побочним пругама она иста права уживати, као и на пругама, које данас Будимпешту са Бечом спајају, у колико то не би противно било концесијом задобивеном праву ма под каквим именом.

Члан ак 12.

По што обе у 2. чланк. поменуте железнице, осим непосредне железничке свезе међу Аустро-угарском монархијом и Србијом, имају циљ, да непосредно свежу кнежевину Србију са јевропском тврди с једне стране и Аустро-Угарску са заба́лканским земљама с друге стране, то ваља да се при реду вожње, који ће обе владе споразумно установити, вазда на то пази, да на тој прузи и путнички и теретни влакови, који ће прелазни промет по потреби посредовати, добију што непосреднији и згоднији прикључак с угарским железницама. Уз то ће се обе владе бринути, да се таки прикључци осигурају и на турским и бугарским прикључним железницама.

Што се тиче броја влакова, који ће посредовати путнички прелазни промет, установљује се, да морају дневно у сваком правцу возити поштански и путнички влакови са најмањом брзином од 40 километара по сахату (урачунавши ту и задржавање на станицама). Та најмања брзина може се за првих шест месеци, по што се промет отвори, смањити на 35 километара по сахату (урачунавши ту и задржавање).

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

Софија 27. марта. (Отварање бугарске скупштине у Софији.) У недељу 23. марта у час. 43. мин. пре подне Њег. Свет. књаз праћен од дипломатских агената и од своје свите, дође у дворану народне скупштине и беше поздрављен од народних представника са громогласно ура!!! После тога Њ. Св. пошто поздрави народне представнике, седе на своју столицу и прочита престону беседу, и с тим прогласи народну скупштину за отворену, па онда оде, праћен 5—6 минути непрекидним рукопљескањем и усклицима ура!!! По одзиву ових усклика сваки је смртни могао да позна истински глас народа, који жарко љуби и уважава свог господара, глас народа, који познаје господара свога, што је дошао да изјави свом народу, да га и он љуби и уважава, глас народа, који познаје, да му господар жели да га усрећи. Ја сам био сведок тог радосног и трогавајућег призора, и видио сам како неки од конзервативаца, међу којима и бивши министри, који су се толико времена мучили, да пред Њег. Св. представе народ и народне вође у сасвим другом виду, осташе збуњени и пребледели у лицу стојаху као мумије, немогавши ни да отворе уста те да изговоре речи ура.

После тога се приступило избору привременог бироа, у који уђе као председник најстарији по годинама члан скупштине војвода деда Цеко, који је за своје помоћнике и саветнике позвао Драгана Цанкова и Петка Славејкова. За тим се одмах приступило избору сталног бироа. У то време бивши министар председник владика Климентије објави, да је министарство, сматрајући се досад за привремено, нашло за сходно да даде оставку и то је учинило 22. марта. И кнез, сматрајући ствар са истог гледишта примио је оставку. На ово саопштење скупштина се одазвала плескањем руку. За тим са огромном већином буду изабрани: Петко Каравелов за председника, а Христо Стојанов и Петко Славејков за подпредседнике скупштинске.

24. марта, стижу са свију страна изјаве народа, како је задовољан, и изражава, да сад има пуну наду за повратак законитости и правде у земљи и да се досад осећао као да је био под турском владом, управљан министрима, који су подобни бившима турским.

25. марта у 1 и по час по подне, пошто се отвори народна скупштина, књажев комесар Стоилов објави посланицима, да је опуномоћен од господара, да прочита скупштини реферат бивших министара Његовој Светлости, услед кога им је кнез уважио оставку. У исто време Стоилов објави скупштини, да Њ. Св. зове Каравелова да дође у 5. сати по подне у конак те да му наложи састав новог кабинета.

26. марта дознао сам из поузданог извора да је Каравелов био двапут код кнеза и да га је Њег. Свет. примила с највећим благоволењем, изразивши му своје особито сажаљење, за што је дознао, да су неки зли језици говорили, како тобож Његова Свет. неволе Каравелова, и наложио му је да састави ново министарство. Каравелов млого задовољан од обхођења господаровог, обећао је, да ће се посаветовати са својим једномишљеницима за састав новог министарства, услед чега јуче у вече у кући Каравелова била су саветовања између посланика, који припадају народној партији.

27 марта у 2. часа по подне дође у народну скупштину Стоилов, као кнежев комесар, и прочита два указа од Његове Светлости. Тим указима постављају се за нове министре: Каравелов за финанцију, Цанков министар-председник и спољних послова, Тишев унутрањих дела, Христо Стојанов правде и Гјузелев за просвету. Из тог узрока се одложила седница за 7. часа у вече, те да се изберу; нов председник и два подпредседника.

У синоћној седници изабрани су за председатеља г. Славенков, а за подпредседатеља г. Сукнарев.

ЛИСТАК.

БЕСЈЕДА*)

на парастосу пок. Стевана Брановачкога

у Карловцу 30. марта 1880.

од проте Николе Беговића.

„Страха же вашего неубојимсја.“

Браћо! На реду су нам задушнице, и то велике народне задушнице за српскога народнога великодостојника, краљевскога савјетника и првога потпредсједника српскога цркв. нар. сабора из свјетовнога реда — блаженопочившега господина Стевана Брановачкога.

Призор је овај са свим узвишен и озбиљан мени! Мени баш, који сам привикнут на лијепе свечаности за дугога вијека мога, заиста ми силно упада у очи све, што ја овђе гледам. Та мене заноси ова виђена и драговољна припрема и сав изванредни прибор, а необичан је и овај многобројни наш збор. Нуто! како је прекрасно намјештено ово задушо кољиво окићено зачињено, освјетљено оплетено са вјенцима и тракама, украшено саликом покојника, а извјествовано са српским народним грбом. Баш је ово достојан оквир поштоване ове сјени! Уз то златоткане свјештене ођеће и упаљене воштанице дивно освјетљавају овај мислени гроб и изражавају цјел његову: та сликају нам, велим, ови плами живот међу два неиспутована свијета... А овоме невечерњем вијелу име је Стеван Брановачки!

И ово је, браћо, повод овога збора. Радо гледам ја вас све скупа овђе из близа и далека, нарочито баш браћу нашу, који нам дођоше са својим српским цркв. пјевачким друштвом богме чак из Загреба. Они похиташе к нама да заједно зборујемо, да заједно поштујемо наравственога борца, неустрашивога првака и славодобитнога јунака а без проливене крви; али за крв и светиње у којима је народни спас и живот за нас!

Боже мој, хоћу ли се ја гријешни преварити ако речем: е је овај дан најсвечанији дан за нас? Ма гледајући вас, браћо, тако, ја мислим да се не варам. Е, па и ако је на цркви нашој тужно обиљежје, црна застава, још уз бјео крст смијем ја вјеровати, да је то часовито само црно знамење. Но скинуће се ово црно рухо, које овђе гледамо, одвалиће се са груди наших овај тешки камен туге, јер је то већ у нарави човјековој, који је тврђи и од камена. Али хоће ли се тако одвалити и онај тешки камен, што га покојник на срцу своме понесе у хладни гроб?... Када ће се развући облаци, што завише прочеље српске цркве?... Хоће ли бог помоћи светињи нашој?...

Да богме да је видите, наша туга и брига превелика. С тога и пошао сам да поможем и овђе бар са добром ријечи. Па тако и вељу: благо народу, који познаје и цјени своје заслужне људе. Али још више благо народу, који бистрим својим умом знаде распознати прилике од неприлика, те је морално и законито наоружан на све стране. Тако исто благо души, за којом сав народ жали. Таковој се души небеса веселе! —

И тако видите, браћо, ја држим, да ова светковина нас најбоље и тјеши и рабри. Зна се, да ја обично не хвалим, ђе хвали мјеста није. Али овђе је заиста на своме мјесту, да ја нагласим нови и сретан обрат у нашој општини, која заслужује јавну хвалу и наше признање за ову светковину. Коме је позната писана историја наша овђе, тај ће мене лако разумјети. Било је грозна и ужасна страха на нама, а ја нетребам то вама топрв разјасњивати!... Него данас даје себи наша богом прибрана опет општина наша с те стране најљепше морално свједочанство. Ово је кољиво вјенац од свега што је наша дична општина (подмлађена свјесном и освјешћеном снагом) урадила, и како је давала живога израза саучешћа свога над губитком народним, над гробом великога покојника, многозаслужног Стевана Брановачкога. Све је ово познато, а из свега слови пророков дух: „Страха же вашего не убојимсја!“

Но толико рекох само мимогред, а сада допустите да се повратим на саму ствар. Овако обузети ми пламом искрене благодарности пред овим кољивом, питам ја вас: еда ли је на своме мјесту да поновим и у свезу овђе доведем познате завјетне српске ријечи: „... Твоја мисао погинути неће...“ Је ли то на своме мјесту и у овоме случају? Ја сам увјерен, браћо, да јест. Ето, значајне су н. пр. ријечи покојнога Брановачкога, које он изговори својим пријатељима у прве дане своје боље, он говораше болан: „... Што ми живота још преостаје, све је ваше и народно.“

То једно само, па ништа више да не спомињем, довољно је за нас, ево, да познамо ову племениту душу. Али дајте молим вас принесимо са вјером ближе овоме кољиву, па ћемо одмах чути, како нам својим мијо-мирисом велика ова душа шапуће: „... Будите сложни, браћо, као што ви у народном грбу вјерујете... Будите сложни, као што у кољиву сласт слоге ви окушавате... Будите сложни, као што у биљегу крста од три прста ви слогу исповједате... Будите сложни, као што вас учи име српско од млијека материнога... Србљи! у слози чувајте вашу српску православну цркву и њезине од вјекова наслеђене установе. Ове установе заштићаваше некада својим законом српски цар Стеван Душан Силни. Па и данас заштићава праведни монарх Његово Величанство сталним законом државним.“

Ово је, браћо, исчитана мисао Стевана Брановачкога, коју он оставља нама, народу своме, у аманет! Него рећи може тко: све је тако, али тко је тај Стеван Брановачки? Хоће ли овако запитати још можда које дјете српско овђе? Па ако је и до тога, ево ћу ја одмах кратко језгром одговорити, а животопис може се свагда пространије читати. Чујте дакле ђечице, да и вас задовољим:

Стеван Брановачки умре у Новоме Саду 8. фебруара о. г. у својој 76-ој години живота. Одликован је ласкавим насловом краљ. савјетника. А повјерењем народа и сабора бијаше потпредсједник српскога цркв. народн. сабора и саборског одбора, као највише власти наше црквено-просвјетне автономије. Био је такође претсједник „Српске Матице“, претсједник новосадске српске православне општине, члан патроната српске новосадске велике гимназије, претставник новосадске вароши. И више звања и дужности носио је за лијепога свога вјека на корист своје отачбине, на част и срећу свога народа и цркве.

Ето вам сада: тај бијаше Стеван Брановачки!

Елем: када је и међу ђецу нашу ова зрака огранула, то вас питам моја браћо драга! што мислити ви како да жалимо ми и после ових задушница? То нама треба да знамо, јер се овђе најсвечаније богме на то и обвезујемо! Допустите ми да ја од своје стране кажем: Не треба да жалимо са кукањем и са плачем. То не би хришћански било, а ни српски у реду тако не иде. Боље је и достојније да се са здравом свешћу и српским поштењем угледамо сваки пут и на сваком мјесту у овај велики примјер, што нам воља божја намјењује нарочито у сред тешких искушавања из вана и из нутра!!.....

Па ево да дадем за примјер једно име покојниково. Брановачки је у свијетлој души својој налазио и у своме имену већ поштовао је своје опредјелење, е му збиља ваља бранити што је човјеку и народу најсветије. Али како

*) Бесједа ова морала је изостати због намјештене ванске пакости, која је турила сто својих са батинама да побију мирне Србље по ноћи, јер долажаху да се богу моле. А овђе накнадно дајемо ово на изречену општу жељу пред широ публику.

Земун 3. априла. (Железничко питање. Присаједињење границе. Хајка на вероисповедне школе. Наша црквена скупштина и њени органи. Новчани заводи. Агитације Анђелићевих пајташа. Ситнице.) Преговори, што су се у Бечу водили између Србије и Аустро-Угарске тема је, која највише интересује наш свет. То је природно, кад знамо, колико нар. привредни развитак зависи од железница. У томе су сви сложни, да ће и за источне народе железница бити од велике користи, јер ваљана саобраћајна сретства подижу трговину, индустрију, и пољоделство у земљи, пошто пружају прилике, да сваки може боље своје продукте продати, а јефтиније своје намирити. Али како и где, да се железница гради, то је био повод, те су се преговори тако дуго водили у Бечу.

Пре свега хоћу да саопштим ток тих преговора, као што сам их из поузданог извора дознао. Кад је г. Марић први пут оставио Беч изгледи су били врло слаби да ће преговори уродити добрим плодом. Погодба се није извела, јер су аустријски државници и оно као услове стављали што војује против очевидног интереса Србије: Први повод неспоразумлењу био је тај, што је Србија тражила да се Турска и Бугарска обвежу, да ће те државе на српску линију свезати и своје железничке мреже. Ово је било сасвим умесно захтевање. Од железнице, која не ће и Србији отворити пут нема она никакве користи, а да је гради, што Аустрија треба железницу, — до тог степена платонске љубави још није дошла ни једна држава у Европи према другој, па се не може тражити ни од Србије. Но ова је закачка изазвала велике тешкоће и много је сметала хармоничном току конференције.

Друга је закачка била, што је Србија сила лакше могла градити железницу према југу, који је план подупирала Енглеска. Србију доводи свеза с егејским морем и то једним ударом непосредно у светски промет, њеним производима отворена су широм врата светским пијацама што код линије Београд-Пешта није у тој мери.

Но највеће тешкоће правило је питање о тарифи. У Београду су дрмали главом, кад су видели, да Аустро-Угарска жели, да стипулације у том погледу у напред удесе. Кад не би знали праве побуде, морали би се управо чудити, како је Аустро-Угарска могла спојити та два разна питања. Србија није могла са свим усвојити то захтевање, већ из обзира на своју привреду. Познато је, да је продукција кнежевине Србије ограничена на неке продукте у сировини, из тог се може закључити, да ће требати доста времена, док сопствена продукција буде кадра пружати железници нужне приходе. Српска железница испрва би црпила из транзито-промета сретства која су нужна за интерес употребљеног капитала. Појмљиво је, што Србија није дала себи руке везати у тој деликатној ствари. Железницу видати, која доноси само штету, то уму једино пештанска господа Лоњаји и Керкапољи.

И питање о железничкој станици задавало је неке тешкоће, јер се и ту показала тежња за супремицијом од стране Аустрије.

Исто тако пало је у очи г. Марићу што мађарски изасланици нису у течају расправе никад са својим мнењем изашли на среду, него су се конзенквентно држали пасивитета.

Марић при другом поласку у Беч сумњао је, да ће се доћи до споразумљења. У Београду била је јака партаја против сваког попуштања, но то више из партајског рачуна, да се прави неприлике г. Ристићу. Но и против сваког очекивања у Бечу су се погодили, уговор је перфектан и конвенција је већ и потписана.

Србија је захтевала да Аустрија гради пруге Сисак-Земун и Пешта-Земун, а не као што би хтели Мађари. У томе као да су у Београду попустили или су оставили створено питање. Светска трговина ићи ће преко Србије тако, ако се с једне стране пруга Сисак-Земун, с друге стране Пешта-Земун свежу с источном железницом. Тако би еспапи из Индије кроз сујецки канал преко Солуна, Алексинац-Београда одлазили у Париз и Лондон. Тиме би светска трговина ишла преко српских земаља. Намера Србије да повуче железницу према југу, свакојако има обзира и на светске рачуне, јер пруга Алексинац Солун важнија је од линије до Цариграда, јер ова последња има само тако неку важност, ако се железница проведе од персијског залива преко Багдата на Цариград, пошто водени пут, ради сујецког канала практичнији је од Солуна него од Цариграда. Исто тако и железничке пруге до Београда важне су и за Србију јер ако се овде концентришу линије Пешта-Земун и Сисак-Земун, Београд добиће велики полет, пошто трговци са продуктима Србије и Срема не ће принуђени бити тражити Пешту, Ђур, Стајнбрук и т. д. где Мађари имају и плодове из алфелдске долине те је конкуренција тежа. Продукти из моравске долине, Срема и Славоније имају пут светским пијацама преко јадранског мора и само тако може Београд постати источни Хамбург.

Железница има се саградити за три године. После тог времена гвоздена кола терана паром јуриће поред Ђаковца и Авале. Култура крчи себи пута и на исток, где јој негда колевка била. Но шта се за три године све догодити може! Какви се планови спремају, какве се промене удешавају, — ко би знао шта будућност крије у својим крилима! Nous dansons sur un vulcan, рекао је у приватном разговору пре неког времена на једној забави у Београду посланик једне велесиле.

Против конвенције већ устаје београдско „Виделo“, чија се политика састоји у простој негацији или сухопарном доктринаризму. Шта хоће управо та господа? Што не изиђу на среду с јасним програмом ког се желе држати? Овако видимо у једном табору Адама и Ч. Мијатовића, Абердара и Гарашанина — какав меланш хетерогених елемената! —

Кад је Мажуранић пао и на банску столицу сео гроф А. Пејачевић, много се говорило о присаједињењу границе. Сад се опет ућутало. Истина „Обзор“ још једнако подгрева ту ствар, али из свега се види, да ћемо још неко време чекати. Господа у Пешти, Бечу никако немогу да си избију из главе, да снажно југославенство мора бити њихова пропаст. Можда им и окупација Босне и Херцеговине задаје доста бриге. Они још немају праву корист од окупације, још једнако лижу кроз стакло мед, пошто повољном решењу тог питања стоје многе препоне на путу. Но то им не смета да присаједине границу, која је била доста лишена благодети уставности, и која је доста сносила мађијских удараца. Неки су листови донели вест, да је сам ђен. Филиповић учинио предлог да се присаједини граница. Ово је дабогме невероватно. Истина Хорације је рекао: Славно је за отачбину умрети, али је неки ђаволан додао, да је још славније за њу живети. Тиса је опет толико пута, кад је требао хрватске гласове, да се одржи, обећао присаједињење, па никад. После толиких обмана зашто се не учини једаред одлучно дело, зашто загребачки сабор и граничарске општине не потраже присаједињење, јер југославенско племе овако раскомадано, растројено и несложно нема будућности. Овако бићемо увек сиграчка јачег и трошићемо своју способност за другог. Али то и јесте наш малер, што смо у важним приликама више пута — троми! —

Од местних новости најважнија је наредба ђен. команде у погледу вероисповедних школа. Као што је познато, овдашње српске вероисповедне школе издржава политична општина. У главном се придржавало мерило паритета, јер и немачке издржава политична општина, а и једног јеврејског учитеља. То је трајало више година и ђен. команда, ма да сваке године добија буџет варошки, није до сад никакве примедбе примила, него тек ове године издала је наредбу, да вероисповедне школе имају издржавати дотичне црквене општине. Пошто се немачке школе сматрају као „пучке“, а Јеврејима плаћао се један учитељ, те је свота незнатна, то је том наредбом највећи удар напешен српским вероисповедним школама, а пошто се садашње потребе приходом нашег школског фонда не могу намирити, то је управо опстанак наших вероисповедних школа у садашњем обиму том наредбом у питање доведен. Али ту и вири ђаволска копита; то и јесте, што се хтело. На жалост и опет су Срби били — јадна им мајка, која их је српским млеком задојила — држаље на сикири, којом хоће ђен. команда да посече наше вероисповедне школе. Хоће ли се то догодити, то је друго питање, но та готовост: служити туђим интересима, заслужује најстрожију осуду. Ова ствар дочиће ће пред веће. Љубопитљиви смо, шта ће решити вар. веће. Ваљда неће пустити свој сопствени закључак, да политична општина издржава наше школе, као лику пуз воду. То не би допустило ни достојанство већа. Но познавајући своје „папенхајмере“, можемо бити на све приправни. Господа већници нису баш тако јако осетљиви.

Наша црквена скупштина никако не држи своје седнице, јер на опетовани позив није се скупио довољан број чланова и тако црквени одбор врши дужности скупштине. Морамо приметити истини у хатар, да одбор савесно врши своје дужности, те с тога не појмимо зашто се онолико и онако страсно напада одбор и његови поједини чланови у неким листовима. Па још онако страсно и неистинито! Управитељу школском сами учитељи одају признање, а тамо се напада. Брани се Анђелић, а денунцира се прота, који као научен човек заслужује поштовање, а као мирном човеку не може се пребацити интригирање.

Пре неколико дана држала је овд. вађевина своју редовну главну скупштину, а пре кратког времена штедионица. Вађевина је леп напредак учинила; сваке године расте поверење у публици према том заводу, који је тек под садашњом управом, добио свој прави тип и полет. Из годишњи рачуна види се, да је за десет година овај завод постигао циљ, јер у њему има преко 100.000 фор. у правом смислу уштеђених новаца сиротињских. Закључено је продужити деловање на 20 год. Штедионица и у прошлој години, као и увек материјално коракнула је напред. За овај завод може се рећи, да се подпуно утврдио. На скупштини штедионице био је један мали интермецо, који је доста занимљив. Један члан предлагао је, да се од преосталог добита пошље потпора пострадалим Славонцима. То се уписало у грех г. Ивићу. Међутим држимо, као што је г. Ивић добро рекао, кад се могу подупирати Мађари, да су ближи браћа с нама Славонци. Предлог је одбијен. Ништа, бар ће до године бити дивиденде више, мисле нека гг. акционари.

У 98. броју „Пешт. Лојда“ има телеграм из Карловаца, по свој прилици из Анђелићеве кујне, да је код „администратора“ била велика и угледна граничарска депутација, која је молила да „администратор изради код владе, да се црквено-народни сабор не сазива, док се не покупи прирез по народу разрезан, да би се покрили досадашњи саборски трошкови. Ово може млоге доводити у забуну, да је збиља тако. Но ја сам случајно дознао шта је у ствари и хитим да известим наш свет. У оближњем селу Сурчину има село да плати у име тог прирезa 500 фор. и то што пре. Појмљиво је, да људима у овом времену то тешко пада. Ту згоду употребио је познати пазоварски делија поп Ђорђе Магарашевић, да обмане људе. Он им каже, да Анђелић добро стоји код ђен. команде, те ће моћи израдити да се тај дуг не плати, или ако се плати, на 10 год. да се разреже. Неуки и прости људи му повероваше и скупише се с дола с брда и одоше, да поздраве Анђелића. Дакле сами сељаци, и то из једног села, међу којима само двојица су угледни Никола Бабић и Милија Јаношевић, иначе сам олош — и то је та „угледна“ и „велика“ депутација! Из једног села, па ти да говоре у име народа о ствари о којој немају ни појма Ај Германе, Германе, с киме се нећеш свезати, само да постигнеш своје себичне циљи. —

Јавна сигурност у Земуну сведена је на нулу. Крађе и провале догађају се сваку ноћ, пуни шест месеци, а наш мађистрат и полиција ни мукајет. Она се из своје флегме не да никако истерати. А наш магистрат, е њега таке „ситнице“ не занимају. У нашој полицији од последњег пандура, па до првог чиновника ни један не појми свој положај. Колико има полицаја, да имамо толико кипова, бар би задовољили естетичне потребе, овако служе на подсмех у овој вароши; бојали би се, да ће једне ноћи лопови и наше полиције украсти и однети, кад не би знали, да су практични људи, те су увидели, да их ни они не би могли употребити. Јавна несигурност дала је повода те су 50 најотличнијих грађана овдашњих поднели мађистрату молбу, у којој категорично захтевају, да мађистрат учини какве мере против овог зла. Видићемо шта ће мађистрат чинити. Кад се немогу лопови похватати, бар да се чине кораци, а не скрштених руку и с оријенталним фатализмом гледати, где јавне сигурности сваким даном све више нестаје. То је оно, што се не да оправдати. Учините реформе у полицији, то је што се од вас с пуним правом захтева.

У Земуну излази од нове године немачки лист „Семлинер вохенблат“, уређује га г. Сопрон, који је као немачки новинар увек бранио Србе у пређашњем његовом листу „Гренцботу.“ Лист је строго локалан.

(**М. Т. Ф.**) — **Вршац**. (О удружењу овомесних српских занатлија). — Каже се: „У снопу је и прут јак“, па куд и камо је онај човек далеко јачи, који ув себе имаде повећи број једномишљених, једноначелних, искрених, одушевљених и подуветних пријатеља, садругова и сарадника, него онај уди самац, који је упућен и приморан да у себи самом оличи ону пословицу; „За сто потреба, стотину брига“. Као оно усамљена трпчица на бескрајној равнини, коју оштри ветар по своме ћефу на све стране повија, док је најзад и не скрши, тако је и човек самац у овом бурном и напредном времену.

Човек је тек у друштву прави човек. Па у колико све ово што рекох вреди за оне људе, који су у сваком погледу упућени на друштво, а друштво опет на њих, а то су занатлије, неје потребе даљег објашњења. Данас, кад машина иде на то, да златне руке занатлијске сузбије, те да она у производњи превагу преузме, у колико ли је данас нужније, да се наше занатлије приљубе у што чаршћу групу, па да узајмничком бригом, саветом и делањем проузрокују да узмогну са духом времена и друштва напоредо корачати к својој будућности. Данас, кад се у свакој струци и сваком погледу чине диновски кораци унапред, несме нити може наше занатлијство да остане уназад, придржавајући се оне неупутне навике „ми ћемо по староме“, или да скрштених руку гледа, како га туђинац, иначе по „рувету“ опасни такмац, превлађује из дана у дан, док му једном што-но реч „не стане ногом под грљоце, да га са свим пониви, потисне и упропасти. Грујота је, а и срамота је, да толике вредне српске занатлијске руке бацају у запећак златни алат, па да се, као што се на жалост код нас у велико збива, лаћају писличарског „хентешлука“, да си тек корицу насушнога леба привреде. Истина бог, поштен рад није срамота, а свака поштена заслуга заслужује благослова, али тек-тек необорива је истина: „занат је златан“!

И баш једино у корист уназађеног, устајаног и клонулог живота и делања, развијања и напредовања нашег занатлијства кличемо: „Удружите се браћо занатлије, као што то ваша браћа Новосађани, Кикинђани и остали учинише, па ће заистину и за вас бољи и светлији дани наступити. Ако то учините, тада сте млого постигли! Тим ћете користити себи, својим млађима (шегртима и помоћницима), своме народу и читавом друштву. Јер удружени прекаљиваћете ваше мисли, назоре, убеђења у брацком збору и договору, а то ће вас уједно одушевити, да потражите ваљане списе и књиге, да се што већма изоштрите знањем и умењем. Удружени порадићете сви слошки и мушки, да себе и материјално увдигнете, да се збуде штоно наши веле: „један за све, а сви за једнога“, па ће бити боље свима и свакоме. А тиме ћете опет омогућити себе, да пронађете начин за: бољу, лакшу и практичну производњу ваших руку. Удружени створићете изворе из којих ћете прпети средства за: издржавање ваљане, угледне и практичне школе за ваше шегрте, а тиме ћете вашим потоњим заменицима припремити темељ за угледнији им положај у друштву. Удружени створићете себи и својима светлију будућност, а тиме ћете уједно користити како народу своме, тако и целокупном друштву!

Што је било до јако, за то неразбирајте, него са оно мало новца што преостаде после бивше, сада упокојене, занатлијске задруге, ударите темељ новој, лепшој, чвршћој и дуготрајнијој згради! Покушајте још једном, па ако омане, а ви и паки то исто, јер само гвоздена воља побеђује!

И оволико за сада, а доцније и више коју. Желити је, да и ово неколико искрених речи нађе топла одзива код нашег млогобројног и честитог занатлијства, јер у добру његовом налазимо и ми сви своје добро.

Са педесетогодишње светковине
Арсенија Стојковића епископа будимског.

(Свршетак.)

Из Бечa. Увору свештеника, увору чести и достојанства, увору свију красота човечанских, увору љубави к своме народу, владици Арсенију честита данашњи дан Ј. Стефановић Виловски.

Из Новог Сада. Благоволите примити моју најусрднију честитку педесетогодишњег јубилеја Ваше Преузвишености. — Др. Светозар Милетић.

Из Карловаца. Од управитеља и учитеља богословије. Сећајући се с поносом бившег велезаслужног наставника ове богословије, поздрављамо са синовљем умилењем прославу педесетогодишњице. — **Управитељ, учитељи.**

ми стојимо? Сви ми носимо посвећена имена, многи чак и Анђелска, сви скупа носимо српско име. Па како ли се овај и онај још љуто огрешује о име своје! Ај ај . . .

А могли би се и с друге стране угледати у нашега Брановачкога. Ето сада знамо, да су њему особно надариване ласкаве одлике и наслови, ма Брановачки се не понесе тијем. Брановачки никада не хтједе да он сам сунча се онамо, а да му народ и црква остане огољена и озебла сиротица! . . .

Скупим ли све у једно, то вас могу ја увјерити (а знаду и друга браћа овђе са српскога сабора), да је наш покојник живу вјеру и сталну наду у срцу своме носио, то дјелима својима посвједочио, и пред властодржцима отворено исповједао. Или још разговјетније то исто казаћу српској омладини у позајмљеним ретцима од српскога пјесника:

„Чисто ми се срце смије,
Биће опет што је чије,
Теће вода куд је текла
— — — — — —“

Па да богме браћо, овако ваља нама нашега великога покојника да задржимо у дубљини душе наше. Неможе ли бити сваки од нас савршен као Брановачки, а оно може сваки поштен човјек пристати у друштво, које је врсно једнога Брановачкога. Оволико значи мени сва туга српских општина, које приклањају главу своју сјетну над гробом свога народнога љубимца. Оволико значи и ова наша светковина!

Ма недај ти Боже тога, да ђеца наша подпазе с јутра или ма када били ми на видику, и то што но рече на — „шкакљивом видику“..., па да се ту осуну ђеца наша за овим или оним: „. . . Хеј! чико, ти си палио свијећу у спроводу и на парастосу покој. Брановачкога, а нуто, ти нуз тарабу . . .“ Недај тога боже!

Најпосље дакле шта желимо ми, па да се ђеца наша не саблазне, да нас велики гробови наши не куну. Што желимо?

Ја сводим све наше народне жеље на једно, а то је то: Нека гробови наши почину већ један пут, а да то буде, ево ми Србљи једва чекамо да живи народ проговори из своје живе цркве и српске школе своје. На по се Клек и Велебит, Петровагора и Шемарица погибавају за тијем својим спокојством, а тужан! од вијекова је нама тако. И само тако мислим ја могли би ми осјетити што нам гробови наши казују, што нам народне српске умотворине похваљују, што нас здраво православије и закон хришћански учи. Једном ријечи само у својој рођеној школи српској можемо ми научити и разумјети дух српскога пјесника, који је сранио мисли своје у мртву књигу, а нама је намјењивао н. пр. ову науку:

„Љубите нравствене Милоше,
Биће Милоша и више.“

А оволико је нама желио и покојни Брановачки. Томе је осим осталога најречитији доказ жива српска препарандија овђе. Али с недовршена посла и море нас бриге највише у ово загонетно вријеме: ђе се српска црква савила, ђе је Брановачкога земља покрила!!

Међу тим ми браћо очајати нећемо и несмијемо. Бог је с нама и његова вјечна правда. Страха же вашего не убоимсја! И са овим увјерењем и увјеравањем нека је света душа и свијетла мисао Стевана Брановачкога међу нама. А вама свима браћо, нека је слава и хвала на труду вашем. Посебно пак славном српском црквр. пјевачком друштву по сто пута хвала и слава! Живили ви браћо драга! Крријепиле вас наше побожне молитве, да би се свагда из ваше пјесме разлијевала по васцијелом Српству и православном хришћанству пророкова побједница: „Страха же вашего не убојимсја!!“

Из Беле Цркве. Велезаслуженом поборнику на црквено-просветном пољу на данашњој узвишеној светковини изјављује своју одану честитку. — Белоцркванско српско певачко друштво.

Из Панчева. Уздружујући жеље своје тисућима српских срдаца кличемо ти народни владико приликом данашње јубилијарне светковине: Урнебесно живио! — Српска читаоница панчевачка.

Из Вршца. Живио нам пастиру угодниче божији и народни. — У име Јабучки Срба, Тома Петровић, трговац.

Из манастира Опова. Од архимандрита Самуила Пантелића. Zum gloreichen fünfzigjährigen Jubiläum gebehmigen Euer Excellenz mit der mir stets gespendenten Huld und Gnade auch meiner Wenigkeit dewoteste Huldigung und pietätsvollsten Handkuss. — Samuel Pantelics, Archimandrit.

Из Карловаца. Поздрављамо данашњу ретку светковину петдесетгодишњице у монашком чину. — Ристић, Ненадовић.

Из Плашког. Да Бог услиши молитву овдашње Плашчанске цркве на св. литургији принешену данас: у милости, живни, мирје, здравији, спасенији, преосјашћењејшега Архијереја Арсенија! — Теофан.

Из Ирига. Од српске правосл. црквене општине. Српска прав. црквено-општина поздравља радостно ваш петдесетогодишњи јубилеј, узор карактера и оданост вашу за свој народ забележава ова општина златни слови. Бог милостиви нека вас јошт дуго међу нами на дику и поносу одржи! — Понизно одана српска прав. црквено-општина у Иригу.

Из Великог Бечкерека. Од српске црквено-школске општине Велико-Бечкеречке. Из седнице црквено-школског одбора поздравља представништво ове општине Ваше Високопреосвештенство при данашњој светковини Вашег јубилеја, ценећи Ваш рад на црквено-школском пољу и Вашу непоколебиму истрајност у обрани наших законитих права, кличемо: Живила Ваша Ексцеленција, на узор и дику српског народа! — За црквено-школски одбор у Великом Бечкереку, Александар Стоић, председник.

Из Новог Сада. Свети златњаче дочекао драге каменовке на дику и понос твоје дичне цркве и народа. — Емил Чакра.

Из Велике Кикинде. Педесетогодишње сретно чиновање поздравља, Влаховић прота кикиндски.

Из Осека. Правило вјере, образ јерарха, учитељ вјерности роду и престолу, дика православног свештенства, понос српског народа, сјајна слика садашњости наше за будућност, владика Арсеније живио јошт дуго на радост свакоме правоме Србину! — Др. Јован Суботић.

Из Новог Сада. Образу кротости и смиренија благости, петдесетогодишњем светилу цркве, пријатељу свог народа. Слава, слава, слава! — Др. Љубомир Радивојевић.

Из Панчева. Од српског грађанства сл. кр. вароши Панчева. При прослави Вашег, полавековног, узорног службовања св. цркви и народу српском придружујемо и ми српски грађани сл. кр. вароши Панчева своје топле жеље, да нам Вас свевишњи Бог, као примерног архипастира још дуго година здрава и крепка на углед српском народу поживи! — Велизар Боборан, Стеван Дејановић, Лазар Предић, Мила Г. Милутиновић, Др. Лазаревић, Ђока Николајевић, Димитрије плем. Шпирта, Петко Драгичевић, Лазар Драгичевић, Ђола Николић, Богољуб Николић, Вучко Вукашиновић, Пера Вукашиновић, Сава Думитров, Максим Војнов, Васа Алексић, Ђока Деспотовић, Ђока Милутиновић, Никола Павловић, Тоша Журжа Панић, Јован Поповић, Тоша Живковић, Прока Живановић, Ђока Кока, Ђока и Јевто Стојановић, Васа Ђурчин, Коста Васиљевић, Ђока Милошев, Никола Јовановић, Божидар Поповић, Др. Григоријевић, Мата Јовановић, Јена Ановић, Гига Верига, Никола Поповић, Зика Станишић, Светозар Тодоровић, Стеван Врањешевић, Сава Живковић, Сава Леовић, Васа Радовић, Коста Димитријевић, Тоша Трименијевић, Мита и Ђока Ранисављевић, Михаил Арсенијевић, Јован Костић, Димитрије Голубовић, Јован Мартиновић, Мита Поповић, Тодор Бекић, Светозар Дамјановић, Јован Војновић, Пера Ранисављевић, Сима Милутиновић, Јован Крестић, Зика Јовановић, Пера Николић, Георгије Манно, Паја Николић, Атанасије Кранчевић, Никола Николић, Павле Јовановић, Никола Крчединац, Коста Максимовић, Светозар Суботић, Коста Бошковић, Радивој и Јосим Предић, Ранко Бошковић, Коста Јовановић, Ђура Николајевић, Васа Николић, Паја Ранисављевић, Каменко Милутиновић, Паја Предић, Стојко Обрановић.

Од игумана манастира Кувеждина, Савве Стојчевића. — Ваша Ексцеленција, високопреосвјашћењејши господине! Данас се навршује 50 година, како је Ваша Ексцеленција у манастиру Раковцу примила на себе калуђерски чин, и ја сам тако срећан био, да сам као манастирски ђак сведок био тог свечаног акта, пак је и та околност била један важан разлог, што сам увек према Ексцеленцији Вашој као моме потоњем настојатељу чувства особитог пијетета гајијо, црква пак и њена повестница знаће без сумње достојно и праведно оценити Ваше заслуге око ње. Но у мени се данас буди још једно особено чувство, које ми перо води, а то је, да сам ја седамдесетогодишњи старац још једини на животу од оних раковачких калуђера, ако и не онда калуђер, који сам сведок Вашега калуђеровања. Помисао та за мене је узвишена и драгоцена, али ми је уједно и опомена на пролазност овог земног живота, где сведоци прошлости, те знанци и пријатељи, тако један за другим нас остављају. Са оваким осећајима придружује се и моја смиреност данас, ко онима, који ће с Вами заједно Вашој Ексцеленцији жељу представити, те ми остаје само да кажем, да нећу престати и у будуће молити се за срећу и здравље Ваше Ексцеленције, препоручујући се архипастирскому благослову с цијелованијем свете архијерејске деснице изумирем. — Ваше Ексцеленције, у манастиру Кувеждину, 10. марта 1880. Најпонизнији Савва Стојчевић с. р., игуман кувеждински.

Изјаве српских општина.

Досад су ове општине закључиле претставком на саборски одбор тражити што скорији народно-црквени сабор због промене у српској хијерархији:

Нови Сад, Чуруг, Вел. Кикинда, Рума, Башахид. Итебеј, Баја, Сента, Сентомаш, Суботица, Моле, Вел. Бечкерек, Карловац, Петрово Село, Митровица, Пакрац, Госпођинци, Турија, Ђала. Шид. Адоњ, Сомбор, Фаркаждин.

Нови Сад 8. априла. — У званичним „Срп. нов." читамо, да је Димитрије Јосић постављен за професора у учитељској школи у Београду.

— Као што дознасмо, удесила је српска књижара браће М. Поповића с песником Змај-Јованом Јовановићем и проширила уговор, по којем ће у „Певанији" Змај-песника нам изаћи и свеколике песме, које је овај спевао после првога им уговора на почетку издања „Певаније" и које још спевао буде до краја ове године, до изласка последње свеске тога целокупнога књижевнога рада песникова.

НОВИЈЕ.

— У понедељак требали су у Будапешту приспети бан Пејачевић и чланови тројединчког краљевинског одбора, да наставе преговоре о финансијском поравнању.

— Као што „Н. сл. Пр". јавља, мањина аустријског кабинета наваљује, да кабинет поднесе оставку, јер се у данашњим парламентарним приликама не да дуже држати. Гр. Тафе труди се, да мањину приволи, да не демисијонује, док се не доврши прорачунска расправа, јер и он ће онда демисијоновати.

— Пре кратког времена прогонила је тршћанска полиција на своју руку талијанског народног заступника Кавалота, сумњајући на њ, да ради у смислу „Италије Иреденте". Тафе, дознавши за то, уништио је наредбу полицијину, по Кавалоти је већ био отпутовао, тако да се наредба није могла узети на траг. У след тога Тафе се извињавао талијанском заступнику Робилану и молио га, нека саопшти талијанској влади, да ће аустријска свега се чувати, што би могло покварити талијанско-аустријске добре одношаје.

— Досадашњи заповедник српског тимочког кора, ђен. Лешјанин, постављен је за шефа ђенералштаба, а пуковник Катанић за заповедника тимочког кора.

— Ванредна сесија Источно-румилијске покрајинске скупштине закључена је 4. о. м. У беседи, којом се проглашује затвореном, изричe ђен. гувернер своје задовољство, што је скупштина свршила своје послове, нарочито што је претресла законе о зајму, и позива заступнике, да предлог о железници Бургас-Јамболи озбиљно проучи у идућем заседању. Прорачун за 1880.—81. прелиминује приходе са 73,738 896, расходе са 72,865 346 гроша.

— У Јерменској једнако мори глад. Многи свет умире од глади. Порта непрестано шаље тамо припомоћ.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У државној штампарији, а о трошку Чупићеве задужбине, штампа се и најдаље до Васкрса ове године биће готова нова књига:

ДЕСПОТ ЂУРАЂ БРАНКОВИЋ

господар Србљима, подунављу и зетском Приморју

КЊИГА ПРВА:

од ступања ђурђева на владу г. 1427. до првог ослобођења Србије од Турака г. 1444.

У овој историјској студији покушао сам да пропратим и у правој светлости на видик изнесем радњу српскога народа у једном од најтрагичнијих периода њеног народног живота.

Сплет свакојаких неприлика, махне политичког система и друштвене организације, погрешке српских државника, погрешке бугарских и грчких у 13-ом и 14-от веку, кобно захватање латинске политике и политику истока, све то и још много што друго, довело је собом да су се под силним ударцима Османа, народне државе на балканскоме полуострву у темељима својим потресле и нагло почеле да руше и пропадају.

Бугарска држава није доживела ни свршетак четрнаестог века.

Српска и грчка држава ушле у петнаести век са свима знацима скоре и неизбежне пропасти.

Ђурађ Бранковић и његови Срби јасно су увиђали да је стање веома кобно.

Али ни Ђурађ ни Срби његови не клонуше духом. Са срцем пуним туге али и пуним жарке љубави за свој завичај, упустили су се у огромну, дубоко смишљену и далеко раширену радњу не само да уставе даље пропадање, већ да и поврате држави српској некадањи њен положај. Пустили су се у страховиту борбу не само с Османима, него тако да кажем у борбу са политичком судбином, коју у самој ствари није било могуће ни савладати па ни отклонити.

Историја Ђурђа Бранковића, историја Србије његовога доба, није друго већ велика једна трагедија. Испуњена је радњом која је кадра патријотска срца да потресе; испуњена је делима која праведно могу да нам понос народни узвиси, да нас охрабре примерима постојанства, које за очајавање не зна и да нам у садањим приликама студене озбиљности срца новим надањима на бољу будућност загреју.

Цело ће дело изићи у две књиге.

Прва књига изнеће до 25 штампаних табака.

Цена је овој првој књизи два динара за претплатнике из Србије а 1 ф. а. вр. за оне из других крајева. На осам претплатника даје се једна књига приде.

Молим пријатеље српске књижевности и нарочито оне, којима је до тога да се познавање наше прошлости рашири да се заузму око скупљања претплатника.

Имена предуписника и претплата молим да се шаљу непосредно мени у Београд.

У Београду 22. марта 1880.

Чедомиљ Мијатовић.

Јавна благодарност.

Потписани у име овомесне српско-црквено-школске општине налазе се побуђеним, изјавити своју најтоплију благодарност „Матици Српској" која је имала доброту и нашу школску књижницу са лепим поклоном знатно увећала наиме са 69 комада „Летописа" обдарила.

Са овим нека је пред целим Српством изречена најтоплија благодарност. Слава јој!

У Ст. Керу 4. априла 1880.

Арк. Р. Павловић, перовођа. — Пера Ботић, подпредседник.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

СИСАК 16. априла. (Пословни весник Шипуша и друга) Житна трговина је са свим задремала. Пшеница нит са обореним ценама купаца недобива, именује се данас прва потиска ф. 13·50 а хрватска до ф. 11. Кукуруз на врло незнатном односу радо се данас по фор. 8.— примисима даје али жали боже нема купаца. Потрошак је у опће ограничен а и то се скоро све од морске стране покрива, узрок пак слабом потрошку јест опће сиромаштво народа. Могло би се то поправити да се радње отворе и деломице — ако би сељачки пук што рогатог блага продавати могао и почео. Јечам са свим занемарен. Зоби је прошле недеље неколико лађица из Босне дошло а получивала је лепа роба до ф. 7.— Пасуљ, Шиљарке и Шљиве без промене мирно.

†

Тужним срцем јављам свима сродницима, пријатељима и познаницима, да ћу моме непрежаљепом сину

БРАНКУ НИКОЛИЋУ

на Цвети 13. (25.) априла у овдашњој св. успенској цркви после св. литургије шестонедељни парастос давати.

У Иригу 7. (19.) априла 1880.

Антонија уд. Николић,
мати.

†

Са тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам је наша незаборављена кћи, односно супруга, сестра и шогорица

Љубица Ковачевић

рођена Радовановић

после дугог и тешког боловања у својој 22. години млађана живота, данас 5. априла преминула.

Жабаљ 5. априла 1880.

Милош Радовановић отац, Александра Радовановић мати, Стеван Ковачевић супруг, Милица Стојловић рођ. Радовановић сестра, Радован Стојловић шогор.

Ред пловидбе

путничких пароброда од 12. (24.) марта почињући, до даље наредбе.

од **Новог Сада** у **ЗЕМУН**: уторником, средом, четвртком, петком и суботом после 5 сах. по подне.

од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ ОРШАВУ** и **ГАЛАЦ**: сродом и суботом после 5 сах. по подне.

од **Новог Сада** у **ПЕШТУ**: понедеоником' средом, петком, суботом и недељом после пола 11. сах. пре подне.

Отправништво.

Курс бечке берзе 8. (20.) априла.

Сребро	—
Ц. кр. дукати	5.56
Наполеондори	9.46
Немачке марке	58.—

ОГЛАСИ.

ОГЛАС. 6—6

На основу законодавне одлуке од 13. децембра пр. год. министарство војно продаваће на дан 15. априла тек. год. у 12 сати у подне, оферталном лицитацијом државни пароброд „Делиград" са пет мањих старих шлепова гвоздених и затекшим се инвентарским прибором.

Кауција се полаже 10% у готовом новцу, или у државним папирима.

Услови се могу видети у канцеларији инжинирског оделења војног министарства, а купцима са стране могу се на захтевање и у препису послати.

Лађа са шлеповима може се у Београду видити.

Оферте заједно са кауцијом треба послати војном министарству до означеног дана продаје.

Оферте без кауције неће вредити.

И. № 532. Из канцеларије инжинирског оделења војног министарства, 20. марта 1880. У Београду.

ОГЛАС.

У мојој апатеци упражњено је место једног дипломираног и једног не дипломираног помоћника, први са 10 дуката, други са 5 дуката плате поред ране и стане. Можеду одма у дужност ступати.

У Београду. ЈОВ. ДИЛБЕР, апотекар.

1—6

Објава.

Част нам је п. т. публици како у Новом Саду и Варадину тако и у околици до знања ставити, да ћемо за најкраће време отворити трговину са

шешири, ципелама и белим еспапом

те услед тога умољавамо да се наручбине за нас уздрже.

У Н. Саду 8. априла 1880.

С поштовањем

1—3 **В. Месер и Бреслауер.**

ХРЂАВИ

зачини, који се у фалзификованој анатеринској води за уста налазу, проузрокују погоршање болесног стања, напротив пак права анатеринска вода за уста од др. Попа није никад промашила своје добро дејство на уста и зубе и досад остаје ненадмашима.

Г. Ј. Г. Попу ц. кр. дворск. зубном лекару

Беч Stadt Bognergasse Nro 2.

Позивајући се на моје последње писмо морам се кајући потужити на слабост. Кроз јефтиноћу понуђени подражавања ваше анатер. воде за уста и тврдњу гдекоји апатекара да зготављавају анатер. воду за уста, која је са свим једнака са правом преварен, дао сам се повести — будући ми је анатеринска вода за уста већ изашла била — те учиних употребу тога производа. Но не само да не дејствује целитално него још погоршава болесно стање, те тако сам са употребом ваше непобитне анатер. воде за уста подпуно се се помогао. О пробитачности ваше анатер. зубног теста такођер сам се осведочио.

Захваљујући се остајем са особитим поштовањем

Drahotusz 29. јула 1877.

Вашег благородија понизни слуга
ЈОС. витез од ЗАВАДЦКИ.

Добити се може: у Н Саду Ц. Б. Гросингер, М. Максимовић, Г. Плавшић апатекари. Д. Кода, Л. Стефановић трг. ј. Панчеву В. Х. Граф, Ф. Рада, Ф. Бауер апат Т. Арсеновић, С. А. Суботић трг. У Београду Ј. Дилбер, Драшкоци апат. У Земуну А. Д. Јовановић трг. Ф. пл. Бенко апат. У Белој Цркви Ф. А. Фајгл. У Вршцу С. Страх, А. Молдовани апат. У Митровици Цајсергер апат У Варадину Деодато насл. апат. У Паланци Ц. Харликовић апат. У Петровцу Ј. Ференц апат. У Карловци Л Страсер апат. У Илоку Ф. Ласло апат. У Вуковару Ф. Кирхбаум, А. Крајчовић апат. У Футогу С Цвих апат. У В Бечкереку Д. Келпер, Ј. Клески апат. У Иригу Д Весели апат. У Тителу А. Цап удова апат. 1—

Нек нам буде дозвољено, да високопоштоване госпође домаћице учинимо пажљивима на велику штедњу, која се у томе састоји, да се поред праве кафе

Кафа од смокава

кува. Тиме се две користи постигну; 1) кафа добија пријатан укус; 2) цела ствар много јефтиније стане. Тако дакле препоручујемо нашу **кафу од смокава.**

Са 100 фор. јемчимо, да је наш еспап истинит и чист. 93—200

Почем се наш еспап од других подражава; то обраћамо пажњу на наш заштитни жиг. Кафа наша од смокава добија се у белим завитцима са златним натписом Кафу ову од смокве произвађа творница

Viktor Schmidt & Söhne

у Бечу Wieden, Aleegasse Nr. 48.

Главно стовариште у Новоме Саду у трговини: код **Емериха Дингена и Браће Вагнера.** У Н. Паланки код **Иаћ Деже.** Ј. Фриша G. Bienert у Вршцу. Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. А. Бошковић и синови Панчево.

SCHUTZ MARKE S&S REEL

БОНБОНИ

ОД

БОКВИЦЕ

за прса, од кашља, од промуклости, од слуза (Schleim), од тако званог магарећег кашља код деце (Keuchhusten.) Такођер против бола у плући и прсима.

Боквица је биљка, коју је бог створио за лек и спасење болујућег човечанства. Биљка ова има у себи ту силу, да лечи грлобољу и душник. Што се тиче нашег производа, јамчимо, да се у овим бонбонима налази чиста смеса од шећера и од сока од боквице. Чинимо пажљивим на наш заштитни жиг (Schutzmarke.)

Victor Schmidt & Söhne

Боквични бонбони по цени од 30 кр. кутијица могу се добити код:

k. k. Landesbef. Fabrikanten, Wien, Wieden, Aleegasse 48.

У Н. Саду: код гг. **Г. Плавшића, Е. Дингена**, браће **Вагнера. Д. Коде; Л. Ц. Јунгингера** у Петроварадину, **Мих. Ритер** Перјамош (Банат) Х. А. Волтман, Н. Ђуришић у Руми, Ђ. Петровић Ириг, Јос. Бах у Земуну. Л. С. Месаровић Осек, Ј. Фриша у Вршцу, Опште аустро-угарско чиновничко друштво за потрошарину у Оршави. В. Стефановић Бела Црква. В. Лазаревић Сурчин. Rud. Reich, B. Pipel, Verőce, Г. Еленер Варјаш.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић.

Српска народна задружна штампарија.